

کتابشناسی تیزهوشان از منابع آلمانی (۶) قابلیتها و استعدادهای خاص

«قسمت اول»

در پنج شماره قبل مجله، عناوین کتب و مقالات مربوط به «هوش، خلاقیت، حل مسئله» و «آموزش، پرورش، مشاوره» را همراه با چکیده آنها، از منابع آلمانی زبان ملاحظه نمودید. از این شماره به معرفی کتب و مقالات مرتبط با «قابلیتها و استعدادهای تخصصی» می پردازیم.

گزینش و پرورش استعدادهای ورزشی، رشد، طراحی و همکاری میان مدارس و مؤسسات^{*}
کلیدواژه‌ها: تربیت تیزهوش؛ پژوهش درباره تیزهوش؛ شکل‌گیری مفهوم؛ تعریف؛ اتحادیه ورزشی آلمان؛ روش‌های تجربی؛ رشد حرکتی؛ کمیته ملی المپیک؛ استعداد خاص؛ مدرسه ورزش؛ استعداد ورزشی؛ خط‌مشی ورزشی؛ تربیت بدنی؛ کلوب ورزشی؛ دانش ورزش؛ تشخیص استعداد؛ پرورش استعداد؛ آلمان فدرال.

* Adolph, Helga: *Talentsuche und Talentförderung im Sport. Entwicklung, Planung und Wirklichkeit der Kooperation von Schule und Verein.* * *Talent research and talent furtherance in the sports. Development, planning and cooperation between schools and associations.* *Frankfurt u.a.: Diesterweg u.a., 1979, 191 S.

الهام و موفقیت در خلاقیت موسیقی. مقاله‌ای پیرامون روانشناسی قوانین رشد و آفرینندگی در افراد خلاق^{*} کلیدواژه‌ها: پژوهش درباره تیزهوش؛ تصنیف؛ خلاقیت؛ تحقیق درباره خلاقیت؛ استعداد موسیقی؛ استعداد خاص. هدف این بررسی، با استفاده از شیوه تحقیق تجربی - تاریخی، تحلیل عملکرد کلی خلاقیت در یک آهنگساز است. نقطه آغاز تحقیق روانشناختی خلاقیت هنرمندانه، رشد و شکوفایی هنری آهنگساز است. اما محوراصلی را باید در بررسی دقیق «مراحل» خلق اثر هنری جستجو کرد: «ایجاد» و «خلق» مسائل پیچیده در حین کار، «شیوه‌های خلق هنری»، «ادراک هنر موسیقی» و «اصول خلاق آهنگ». در نهایت نویسنده سعی می‌نماید به بیان همستانگی بین شخصیت و آفرینندگی پیردازد.

* Bahle, Julius: *Eingebung und Tal im musikalischen Schaffen. Ein Beitrag zur Psychologie der Entwicklungs- und Schaffensgesetze schöpferischer Menschen.* * *Intuition and achievement in musical creation. A contribution to the psychology of the fundamentals of development and creativity in creative people.* * Hemmerhofen, Bodensee: Kulturpsychol. Verl., 1982, 309 S. * *Schoepferisches Menschentum.* ¶

○ ○ ○

* ریاضیات و استعداد*

کلیدواژه‌ها: استعداد؛ هوش؛ استعداد ریاضی؛ پژوهش درباره تیزهوش؛ آزمون؛ استعداد خاص.

ابتدا نویسنده گزارشی را مرتبط با پژوهش پیرامون این مسئله ارائه می‌دهد که: آیا غالب موقیتهای تحصیلی مرتبط به «استعداد عمومی» است، یا اینکه وجود «استعداد خاص» همانند «ریاضی»، «کلامی» و نظایر آن عامل این موقیتهاست. آزمونهای گروهی با محتوای مسائل فکری ریاضی، بیانگر این امر هستند که ظاهراً موقیت در دروس ریاضی مدارس، نیازی به وجود «استعداد خاص ریاضی» ندارد. از اینرو نویسنده درخواست ساخت آزمونهایی جهت سنجش استعداد ریاضی برای تعیین مسیر انتخاب رشته در دوران تحصیل، و امتحانات نهایی دبیرستان را دارد.

در نهایت پیرامون وضعیت پژوهش استعدادهای ریاضی و همینطور معنای «تصادف» در حل مسئله بحث می‌شود.

* Bartel, Hans: *Mathematik und Begabung*. * *Mathematics and talent*. * In: *Schule und Psychologie*, 8. Jg., 1971, H. 9, S. 257-270.

○ ○ ○

* کودکان نابغه، بررسیهای روانشناسی*

کلیدواژه‌ها: فرضیه واگرایی؛ نقش والدین؛ تک بررسی؛ ارتباط کودک با والدین؛ گروه همسان؛ پژوهش درباره تیزهوش؛ کودک تیزهوش؛ استعداد هنری؛ استعداد هنرهای ظریفه؛ استعداد موسیقی؛ رشد حرکتی؛ صفات شخصیت؛ بنیاد اجتماعی؛ تعامل؛ استعداد خاص؛ تأثیر محیط.

مقاله گزارش قابل فهمی برای عامه مردم، پیرامون بررسی وضعیت ۹ کودک نابغه (غلب با استعداد خاص هنری) است. نویسنده در حاشیه «مسئله استعدادها» ساختار روانی کودکان تیزهوش، همچنین تأثیر محیط بر روی آنها را مورد بررسی قرار می‌دهد.

* Baumgarten, Franziska: *Wunderkinder. Psychologische Untersuchungen*. * *Infant prodigies. A psychological investigation*. Leipzig: Barth, 1930, III, 184 S.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مثال جامع علوم انسانی

* تجاری عملی در شناسایی و پرورش استعدادها*

کلیدواژه‌ها: تربیت فرامدرسه‌ای؛ گزینش؛ تیزهوش؛ استعداد ریاضی؛ تربیت سوسیالیستی؛ دانش آموز؛ استعداد خاص؛ رقابت؛ آلمان شرقی (سابق).

نویسنده، پس از طرح مسائلی چون چگونگی شناسایی استعدادهای ریاضی، به معرفی امکانات با ارزش آموزشی - پرورشی چون: برگزاری المپیاد ریاضیدانان جوان در آلمان شرقی سابق و تربیت فرامدرسه‌ای انجمن ریاضی جوان می‌پردازد.

* Becker, Karl: *Praktische Erfahrungen beim Erkennen und Fördern von Begabungen*. * *Practical experiences in discovering and promoting talents*. * In: Paedagogik, 37. Jg., 1982, H. 4, S. 316-319.

○ ○ ○

* کارکرد فنی و انواع توانایی‌های فنی*

کلیدواژه‌ها: قابلیت پروری؛ استعداد خاص؛ استعداد فنی؛ تیزهوشی.

نویسنده در این مقاله به مرزبندی گونه‌های مختلف استعداد فنی، به صورت توصیفی پرداخته و ارتباط آنها را با شرایط شغلی رشته‌های فنی بیان می‌نماید. در نهایت مسئله پرورش استعدادهای مختلف فنی را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد.

* Benz, Bernhard: *Technische Leistungen und die Arten der technischen Begabung.* * *Technical performances and types of technical ability.* ^۰ In: Die Berufsbildende Schule, ۱۹. Jg., ۱۹۶۷, H. ۱۰, S. ۶۸۲-۶۸۸.

○ ○ ○

موقفیتهای فنی - مهندسی و امکان گسترش آنها*

کلیدواژه‌ها: تربیت تیزهوش، حرفة‌آموزی، استعداد خاص، استعداد فنی، تربیت تیزهوش، روش‌های تدریس.

نویسنده در این مقاله به تفاوت میان «استعداد فنی - مهندسی» و «درک فنی» از دو دیدگاه توصیفی و روانشنختی می‌پردازد. در چهار چوب ساختار تفکر فنی - مهندسی امکانات پرورشی - آموزشی استعدادها را چنین برمی‌شمارد:

۱- انتقال شناخت مؤثر عناصر فنی، ۲- تمرین مسایل «فنی - مهندسی» ارائه شده، ۳- تمرین بر روی تغییرات مناسب عناصر فنی و مکانیزم‌های فنی ساده.

* Benz, Bernhard: *Technisch konstruktive Leistungen und die Moeglichkeiten ihrer Feorderung.* * *Technically constructive achievements and the possibility of their advancement.* * In: Die Deutsche Berufs-und Fachhochschule, ۶۴. Jg., ۱۹۶۸, H. ۸, S. ۶۱۹-۶۲۸.

○ ○ ○

انواع گوناگون تیزهوشی فنی. مقاله‌ای پیرامون واژه‌شناسی و تعاریف*

کلیدواژه‌ها: پژوهش درباره تیزهوش، تعریف، استعداد خاص، تیزهوشی، استعداد فنی، آزمون.

نویسنده در این مقاله به تمایز انواع مختلف تیزهوشی فنی از یکدیگر می‌پردازد و بوسیله مقابله و مقایسه اصطلاحات فنی نویسنده‌گان مختلف، تفاوت تعاریف انواع تیزهوشی فنی را از دیدگاه این افراد نشان می‌دهد. او با ذکر دو مثال - که براساس تفاوت بین واژگان بکار گرفته شده انتخاب نموده است - معتقد است با وجود این تعبیر متفاوت، تعیین ویژگی‌های آزمونها، حالی از ابهام نیست.

* Benz, Bernhard: *Die verschiedenen Arten technischer Begabung. Ein Beitrag zur Terminologie und zur Abgrenzung.* * *The various types of technical giftedness. A contribution on terminology and definition.* * In: psychologie und Praxis, ۱۲. Jg., ۱۹۶۸, H. ۲, S. ۶۱-۷۴.

○ ○ ○

تیزهوشی عملی - فنی*

کلیدواژه‌ها: تربیت تیزهوش، شکل‌گیری مفهوم، تربیت مهندسی، استعداد خاص، استعداد فنی، تدریس فنی، تیزهوشی.

تیزهوشی «عملی - فنی» بعنوان شکل خاصی از هوش مطرح است که از ترکیب عوامل ذیل تشکیل می‌گردد: «هوش عادی»، «توانایی حرکتی»، «توانایی درک فضایی» و «تفکر فنی». در این مقاله با توجه به رشد و تحول حل مشکلات فنی، تربیت و پرورش استعدادهای کاربردی - فنی، بعنوان مهمترین انگیزه آموزش فنی شناخته شده است.

* Bernges, Heinz: *Die praktisch-technische Begabung.* * *Practical and technical giftedness.* * In: Arbeitslehre, ۳. Jg., ۱۹۷۲, H. ۳, S. ۱۳۴-۱۳۷.

○ ○ ○

خلافیت علمی - فنی آموزگاران و دانش آموزان*

کلیدواژه‌ها: قابلیت پروری، شکل‌گیری مفهوم، تربیت تیزهوش، تیزهوش، فرآیند شناختی، پرورش خلاقیت، حل مسئله، صفات شخصیت، استعداد فنی، فعالیت خلاق، آلمان شرقی (سابق). براساس زمینه منطقی «اقتصادی - سیاسی» که در آن پرورش استعدادهای فنی خاص، در مدارس عالی فنی بعنوان ضرورت اجتماعی - سیاسی مطرح می‌شود، در این مقاله ابتدا مقیاسهای تعیین «استعداد» و ویژگی‌های شخصیت با استعداد فنی به گونه‌ای فهرست وار ذکر می‌گردد. سپس شرایط اولیه «مادی» و «روانی» و اجزا تشکیل دهنده

یک برنامه آموزشی خلاق مطرح می‌شود.

* Blandow, Dietrich: *Wissenschaftlich-technisches Schoepfertum von Lehrern und Schuelern*. * *Scientific and technical creativity of teachers and pupils*. * In: Polytechnische Bildung und Erziehung, ۲۹. Jg., ۱۹۸۷, H. ۲/۳, S. ۴۲-۴۸.

* بررسی شکل‌گیری استعدادهای فنی در چهارچوب تفکیک و تمایز ظاهری*

کلیدواژه‌ها: تعلیم و تربیت عمومی؛ استعداد؛ پژوهش درباره تیزهوشی؛ شکل‌گیری مفهوم؛ روش‌های تجربی؛ تربیت تیزهوش؛ رشد شخصیت؛ تربیت سوسیالیستی؛ استعداد خاص؛ استعداد فنی.

این پایان‌نامه در بخش نظری به تفصیل مشکل استعداد را بررسی و طی آن مفهوم «رشد شخصیت» را عنوان مرکز ثقل مطالعه خود مطرح می‌نماید. در بخش تجربی پایان‌نامه، مفهوم «استعداد» و «شخصیت» از زاویه دید مارکسیستی - لینینیستی نویسنده‌گان، وظیفه آنها را توضیح روابط ذیل در ارتباط با «استعداد خاص فنی» دیده است: «سطح رشد همه جانبه شخصیت»، «آموزش همگانی و پژوهش استعداد فنی»، «رابطه عناصر عمومی و خاص استعداد فنی»، همچنین «چگونگی فعالیت دانش آموزان مستعد در روند رشد فردی». جهت بررسی تجربی ۳۰ دانش آموز پایه‌های ۹ تا ۱۱ که در رقباتهای ویژه‌ای، رتبه‌های برتر را کسب نموده بودند، عنوان آزمودنی انتخاب شده‌اند. در این تحقیق «شیوه‌ها»، «نتایج» و «مواد»، بطور مفصل و مستند ارائه شده است.

* Blau, Ulrich; Moll, Rainer: *Untersuchungen zur Herausbildung von begabungen auf technischem Gebiet im Rahmen der aeusseren Differenzierung*. * *Studies on the development of technical talents in the field of external differentiation*. * Guestrow: Paed. Hochschule, Paed. Fak., Diss., ۱۹۸۰, ۲۵۳ S.

* آموزش نخبگان علوم تجربی در آلمان شرقی سابق*

کلیدواژه‌ها: تربیت فرامدرسه‌ای؛ استقلال عمل؛ تشكیلات حرفه‌ای؛ خط مشی تربیتی؛ نظام تربیتی؛ تمایز؛ تربیت نخبگان؛ طبقه اجتماعی؛ تربیت تیزهوش؛ استعداد علوم؛ المپیاد دانش آموزی؛ فعالیتهای آموزشگاهی؛ تربیت سوسیالیستی؛ کلاس خاص؛ مدرسه خاص؛ رقابت؛ آلمان شرقی (سابق).

در این مقاله آموزش نخبگان در آلمان شرقی (سابق) از سه زاویه مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد: ۱) «برنامه‌ها»: مدارس و کلاس‌های خاص، کارهای گروهی، المپیادهای دانش آموزی، تمایز و جداسازی، مدارس عالی دانش آموزی، انجمنهای دانش آموزی، جوایز دانش آموزی، کارسوق‌ها. ۲) «زمینه‌های تربیتی - سیاسی»؛ توجیه مشروعیت نقش هدایت هوش در جامعه سوسیالیستی. ۳) و به رسمیت شناختن استقلال «هوش فنی - تجربی». در نهایت حمایت بیشتر از علوم و دبیران علوم تجربی و در نظرداشتن استقلال مشخصی جهت آنها مطرح می‌گردد.

* Braemer, Rainer: *Naturwissenschaftliche Elitebildung in der DDR*. * *Elite science education in the GDR*. * In: Soznet., ۸. Jg., ۱۹۸۵, H. ۱, S. ۱۱-۲۴.

* گسترش یک روش تشخیصی - افتراقی برای شناسایی زودرس دانش آموزان با استعداد ریاضی در سنین ۹ و ۱۰ سال*

کلیدواژه‌ها: تشخیص زودرس؛ روش‌های تجربی؛ پژوهش درباره تیزهوش؛ تربیت تیزهوش؛ تشخیص؛ آزمون هوش؛ استعداد ریاضی؛ تعلیم و تربیت تشخیصی؛ صفات شخصیت؛ آلمان شرقی (سابق).

در فهرست این پایان‌نامه می‌خوانیم: ۱) طرح مسئله و هدف از تحقیق، ۲) مسئله «استعداد ریاضی» (مفهوم، ساختار، ویژگیها، هستی شناسی، نبوغ)، ۳) روند زیرساخت‌های «نظری» و «روشی» ساختار و تشخیص، ۴) طرح مسئله و فرضیه‌ها (ساختار و نمود، شخصیتهای غیر روشن‌فکری، ضرورت نظام تشخیص و گزینش)، ۵) انگیزه شیوه‌مند بررسی و تحقیق، ۶) ترسیم نتایج تحقیق (فهرست عناوین).

* Dassow, Peter: *Untersuchungen zur Entwicklung eines differential-diagnostischen Verfahrens zur Frueherfassung mathematisch begabter Schueler im Alter von 9 bis 10 Jahren.* * *Examination of the development of a differential-diagnostic procedure for the early recognition of mathematically gifted pupils between the ages of 9 and 10.* * Berlin: Akademie der Paedagogischen Wissenschaften der DDR, Dissertation, 1983, 148 S.

○ ○ ○

* ساختار، استعداد ریاضی - فنی

کلیدواژه‌ها: ساختار استعداد؛ هوش سنج؛ کارآیی؛ استعداد ریاضی؛ استعداد خاص؛ ارتباط کلامی؛ استعداد فنی؛ پژوهش درباره تیزهوش.

هدف از این مطالعه، آزمایش تجربی تازه‌ای پیرامون ساختار استعداد خاص «ریاضی - فنی» است که در آن کارآیی بالا در «ریاضی و علوم تجربی» در مقایسه با وضعیت نسبتاً ضعیف یادگیری «زیان» قرار می‌گیرد. آزمودنیها از بین دانشجویان موفق، فارغ‌التحصیلان دوره دکتری و اعضای هیأت علمی یک مؤسسه فیزیک کاربردی انتخاب و با «ای.اس.تی» (Intelligenz-Struktur-Test) مورد سنجش قرار گرفتند. در ضمن، نمرات دیپلم آنها نیز مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج حاصله در مقابل فرضیات تحقیق در رشته فیزیک شگفت‌انگیز بود، زیرا بیش از حد مفروض، افراد با «استعداد ریاضی - فنی» با توانمندی بسیار پایینی از نظر زیان، مشغول تحصیل یا کار در این رشته بودند. این تفاوت بین «استعداد ریاضی - فنی» و نمرات زیان در کارنامه دیپلم متوسطه آنها بسیار مشخص تر از آنچه توسط آزمون هوشی «ای.اس.تی» بدست آمده بود، نشان داده شد. بدین ترتیب فرضیه ساختار «استعداد خاص» قوت بیشتری یافت. این نتایج نشانگر وضع دشوار دانش‌آموزانی با چنین ساختار و استعداد، در مدرسه، به ویژه در دبیرستان است، که علیرغم دارابودن استعداد بالا، به علت تأکید بیش از حد بر «توانمندیهای زبانی»، بعنوان دانش‌آموزان «ناموفق» محسوب می‌گردد. در اینجا همچنین عواقب خط‌مشی‌های تربیتی مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

* Dummer, Lisa: *Zur mathematisch-technischen Begabungsstruktur.* * *On the structure of mathematical, technical giftedness.* * In: psychologie in Erziehung und Unterricht, 30. Jg., 1983, H. 3, S. 192-199.

○ ○ ○

* اوضاع کنونی پژوهش پیرامون «استعداد ریاضی»*

کلیدواژه‌ها: شکل‌گیری مفهوم؛ فرآیند شناختی؛ پژوهش‌های تجربی؛ پژوهش درباره تیزهوش؛ استعداد ریاضی؛ صفات شخصیت؛ استعداد خاص.

این مقاله نگرشی کلی پیرامون تحقیقات و بررسی طبیعت «استعداد ریاضی» بدست می‌دهد، و مسایل پیچیده ذیل در آن مورد بررسی قرار می‌گیرد: ۱) مسئله قابلیت تمايز یک استعداد ویژه ریاضی، ۲) رابطه توانایی ریاضی و ویژگیهای خلق و خوی فردی، ۳) رابطه آن با فرآیند شناختی، ۴) رابطه متقابل آن با دیدگاه‌های ریاضی، ۵) امکان پیشگویی کارآیی ریاضی.

* Eckardt, Hans-Henning: *Der gegenwärtige Stand der Forschung zur mathematischen Begabung.* * *The current positions of research on mathematical giftedness.* * In: Literaturbericht Psychologie, 1970, H. 1, S. 1-32.

○ ○ ○

* تربیت کارآموزانی با استعداد علمی - فنی، وظیفه خط‌مشی تربیتی در آموزش فنی - حرفه‌ای

کلیدواژه‌ها: کارآموز؛ تربیت تیزهوش؛ حرفه‌آموزی؛ خط‌مشی تربیتی؛ استعداد علوم؛ تربیت سوسیالیستی؛ استعداد فنی؛ آلمان شرقی (سابق).

محور اصلی مقاله، تربیت تیزهوش بعنوان ضرورت اساسی آموزش فنی - حرفه‌ای در آلمان شرقی سابق است، که بعنوان

وظیفه‌ای سیاسی - تربیتی (در این کشور) مورد قبول واقع شده بود. همچنین به منظور تربیت هدفمند کارآموزان با استعداد علمی - فنی در برنامه‌ریزی آموزش فنی - حرفه‌ای و نیز در حین کار تجربی، زنجیره‌ای از تدبیر آموزشی پیشنهاد می‌گردد.

* Feierabend, Guenter: *Förderung wissenschaftlich-technisch begabter Lehrlinge. Eine bildungspolitische Aufgabe der Berufsausbildung.* * *The advancement of scientifically and technically gifted apprentices. A task in educational policy during vocational training.* * In: *Berufsbildung*, ۳۹. Jg., ۱۹۸۵, H. ۲, S. ۶۶-۶۸, ۷۶.

○ ○ ○

پرورش استعداد ریاضی - فنی در حین تدریس*

کلیدواژه‌ها: گزینش؛ تربیت تیزهوش؛ تشخیص؛ دوره آموزشی؛ استعداد ریاضی؛ استعداد در علوم؛ تربیت سوسیالیستی؛ استعداد خاص؛ استعداد فنی؛ آلمان شرقی (سابق).

مقاله ارزیابی یک آزمون تحصیلی و کاربرد آن در مدرسه است، که با تکیه بر ویژگیهای شخصی دانش آموزان مستعد و براساس سمت‌گیری نظری در پرورش استعدادها، توصیه‌هایی جهت «تشخیص» و «تربیت» استعدادهای ریاضی، فیزیک و فنی در حین تدریس ارائه می‌دهد.

* Fritsch, Guenter: *Mathematische und technische Begabungen im Unterricht foerdernd.* * *The promotion of mathematical, physical and technical talent.* * In: *Paedagogik*, ۳۷. Jg., ۱۹۸۲, H. ۴, S. ۳۰۹-۳۱۵.

○ ○ ○

مدرسه و موقعیت ورزشی. شرایط روانشناختی - تربیتی پژوهش پیرامون استعدادها*

کلیدواژه‌ها: تربیت تیزهوش؛ ورزش‌های رقابتی؛ موقعیت‌های ورزشی؛ رشد روانشناختی؛ مدرسه؛ مدرسه خاص؛ تیزهوشی ورزشی؛ تقویت استعداد؛ اتحاد شوروی (سابق)؛ آلمان فدرال.

نویسنده، مفاهیم و شیوه‌های حمایت مدرسه، از جوانان موفق در ورزش را مورد بررسی قرار می‌دهد. وی بعنوان مثال پژوهش استعدادها در شوروی سابق را مطرح و در پی نتایجی متناسب با شرایط اجتماعی آلمان فدرال می‌باشد. ضمناً طرحی جهت شبانه روزیهای نمونه آلمانی نیز ارائه می‌کند.

* Gabler, Hartmut: *Schule und Hochleistungssport. Paedagogisch-psychologische Voraussetzungen der Talenforschung.* * *School and top-performance-sports. Educational and psychological prerequisites of research into talent.* * In: Gabler, Hartmut (Hrg.), *Praxis der Psychologie im Leistungssport.*, Berlin u.a. : Bartels und Wernitz, ۱۹۷۰, S. ۲۳۷-۲۴۵.

○ ○ ○

پرتاب جامع علوم انسانی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتمال جامع علوم انسانی